

Дівчина у блакитному пальті

Monica Hesse

Girl in the Blue Coat

Little, Brown and Company
Boston · New York
2016

Моніка Гессе

Дівчина у блакитному пальті

З англійської переклала
Анастасія Цимбал

Лабораторія
Київ
2023

УДК 82-31

Г43

Гессе Моніка

Г43 Дівчина у блакитному пальті / пер. з англ. Анастасія Цимбал. — К. : Лабораторія, 2023. — 264 с.

ISBN 978-617-8203-69-6 (паперове видання)

ISBN 978-617-8203-71-9 (аудіокнига)

ISBN 978-617-8203-70-2 (електронне видання)

Амстердам, 1943 рік. Ханнеке грає у небезпечну гру — дівчина дістає на чорному ринку і доставляє заможним клієнтам товари, яких у воєнному місті легально не знайдеш. Серце Ханнеке розбите, адже її коханий загинув на війні. Тільки робота — своєрідний бунт проти нацистів — рятує від тьми.

Та одного разу вона отримує завдання знайти не м'ясо чи гас, а єврейську дівчинку, яку переховувала стара голландка. І хоч Ханнеке не може ризикувати і спершу відмовляється, її все одно втягують у вир таємниць, ниточки яких тягнуться від самого руху опору. І тільки тоді дівчина бачить, наскільки жахлива та страшна нацистська влада, і розуміє, що готова поставити все заради порятунку людського життя.

«Дівчина у блакитному пальті» — це роман про хоробрість, горе і кохання у темній жорстокі часи.

УДК 82-31

Перекладено за виданням: Monica Hesse. *Girl in the Blue Coat* (Boston, New York: Little, Brown and Company, 2016; ISBN 978-0-316-26060-2). Published by arrangement with ANA Baltic, Ltd. and Ginger Clark Literary, LLC. The moral rights of the author have been asserted. Міри й ваги переведено з імперської системи в метричну. Видавництво не відповідає за погляди авторів і не конче їх поділяє.

Літературна редакторка Юлія Нестелєєва. Коректорка Клавдія Ставицька. Верстальниця Олена Білохвост. Технічний редактор Микола Климчук. Художня редакторка Тетяна Волошина. Дизайн обкладинки Маргарита Вінклер. Маркетинг Ірина Юрченко. Завредакції Віталій Тютюнник. Випускова редакторка Юлія Нестелєєва. Координаторка редакції Марина Кичак. Відповідальний за випуск Антон Мартинов.

Підписано до друку 20.07.2023. Формат 60×90/16. Друк офсетний. Тираж 2000 прим. Замовлення № зк-006374. Надруковано в незламній Україні видавництвом «Лабораторія» в АТ «Харківська книжкова фабрика “Гlobus”», вул. Різдвяна, 11, м. Харків, Україна, 61011. Свідоцтво ДК № 7032 від 27.12.2019. www.globus-book.com. Термін придатності необмежений.

тов «Лабораторія», пр. Степана Бандери, 6, м. Київ, Україна, 04073,
тел. (097) 975-52-23, info@laboratoria.pro. Свідоцтво ДК № 7100 від 14.07.2020.
Висновок Держ. сан.-епідем. експертизи № 12.2-18-1/28536 від 17.12.2020.

Літературно-художнє видання

ISBN 978-617-8203-69-6 (паперове видання)
ISBN 978-617-8203-70-2 (електронне видання)
ISBN 978-617-8203-71-9 (аудіокнига)

Усі права застережено. All rights reserved
© Monica Hesse, 2016
© Цимбал А., пер. з англ., 2023
© тов «Лабораторія», виключна ліцензія
на видання, оригінал-макет, 2023

Зміст

<i>Пролог</i>	9	<i>Розділ 20</i>	161
<i>Розділ 1</i>	13	<i>Розділ 21</i>	167
<i>Розділ 2</i>	24	<i>Розділ 22</i>	176
<i>Розділ 3</i>	32	<i>Розділ 23</i>	181
<i>Розділ 4</i>	40	<i>Розділ 24</i>	188
<i>Розділ 5</i>	47	<i>Розділ 25</i>	194
<i>Розділ 6</i>	56	<i>Розділ 26</i>	201
<i>Розділ 7</i>	66	<i>Розділ 27</i>	208
<i>Розділ 8</i>	82	<i>Розділ 28</i>	215
<i>Розділ 9</i>	91	<i>Розділ 29</i>	220
<i>Розділ 10</i>	97	<i>Розділ 30</i>	225
<i>Розділ 11</i>	108	<i>Розділ 31</i>	230
<i>Розділ 12</i>	115	<i>Розділ 32</i>	236
<i>Розділ 13</i>	122	<i>Розділ 33</i>	246
<i>Розділ 14</i>	128	<i>Розділ 34</i>	254
<i>Розділ 15</i>	135	<i>Кілька слів</i>	
<i>Розділ 16</i>	140	<i>про історичну</i>	
<i>Розділ 17</i>	147	<i>достовірність</i>	256
<i>Розділ 18</i>	150	<i>Подяки</i>	260
<i>Розділ 19</i>	154	<i>Про авторку</i>	262

*Присвячується моїй сестрі Пейдж
та її сестрі Пайпер*

3

адовго до смерті Баса в нас із ним була жартівлива суперечка: чия ж у тому вина, що він у мене закохався. «Це ти винна, — сказав він. — *Бо тебе не можна не кохати*». А я відповіла, що він помиляється, що з його боку це прояв лінощів — скидати вину за свої почуття на мене. Ба більше, це просто безвідповідально.

Пам'ятаю ту розмову дослівно. Ми сиділи в нього вдома у вітальні і слухали радіо, а я заразом перевіряла його знання перед іспитом з геометрії, котрий ми обоє вважали чимось неважливим. По радіо американська співачка Джуді Гарленд співала You Made Me Love You. З цього і почалась розмова. Бас сказав, що я закохала його в себе. Я почала кепкувати з нього, бо не хотіла, щоб він знов, як у мене серце починає калататись, коли я чую від нього слова «люблю» і «тебе» в одному реченні.

Потім він сказав, що я винна ще й у тому, що він хоче мене поцілувати. А я сказала, що якщо дозволю себе поцілувати, то це вже буде його вина. А потім у кімнату зайшов його старший брат і сказав, що якщо зараз його знудить від нашої розмови, то винні в цьому будемо ми обоє.

Лише ввечері, ідучи додому — тоді я ще могла спокійно ходити вечорами, не боячись, що мене зупинить патруль, що не встигну до комендантської години, що мене заарештують, — я зрозуміла, що так і не відповіла Басу на його слова. Він уперше зізнався мені в коханні, а я забула відповісти.

Треба було сказати. Якби я знала, що станеться потім і що я дізнаюсь про кохання й війну, то все сказала б йому ще тоді.

От у цьому я справді винна.

СІЧЕНЬ 1943

1

Вівторок

Aгов, красуне, що везеш? Щось для мене?
Я зупиняюсь, бо солдат молодий і гарненький, і в його голосі вчуваються грайливі нотки — готова закластися, що з ним буде весело сходити в кіно.

Це неправда.

Я зупиняюсь, тому що він може бути корисним, тому що може дістати нам дефіцитні товари, тому що шухляди в його шафі, мабуть, забиті шоколадками і новими шкарпетками без дірок.

Це теж не зовсім правда.

Проте іноді я ігнорую правду, бо так легше вдавати, що мої рішення раціональні. Що в мене є вибір.

Насправді ж я зупиняюсь, бо цей солдат одягнений у зелену форму. І це єдина причина. Його зелена форма означає, що в мене взагалі немає вибору.

— Не забагато пакунків для такої крихітки?

Він говорить голландською з легким акцентом, але дуже добре, що мене дивує. Зазвичай зелені поліцейські взагалі її не знають, ще й зляться на нас, що ми не володіємо німецькою вільно. Наче ми мали все життя готоватись до того дня, коли вони вторгнуться в нашу країну.

Я зупиняюсь, але не злізаю з велосипеда.

— Тут саме стільки пакунків, скільки потрібно, як на мене.

— І що в них? — він перехилляється через кермо велосипеда й запускає одну руку в кошик на кермі.

— А подивитись не хочете? Не хочете відкрити всі пакунки? — хихочучи, відповідаю я та опускаю вії, щоб він не помітив, які

ці слова відрепетиравані. Я стою так, що сукня на одному коліні трішки задерлась, і солдат це помічає. Ця синя сукня не нова, ще довоєнна, з потертим подолом і вже затісна. Я трішки змінюю позу, і поділ піднімається ще вище, доходячи вже до стегна.

Ця розмова була б огиднішою, будь він старшим, зморшкуватим, з поганими зубами чи з обвислим животом. Було б огидніше, але я однаково кокетувала б з ним. Я це робила вже не раз.

Він нахиляється ще ближче. За його спиною мутна вода каналу Геренграхт, від якого смердить рибою. Я могла б штовхнути його туди і, поки він вибереться на берег, встигнути проїхати половину шляху до дому на цій купі брухту, що колись була велосипедом. Люблю грати в цю гру з кожним поліцейським, що мене зупиняє. Як я тебе покарала б і як далеко встигла б утекти, перш ніж ти мене спіймав би?

— Тут книга для мами, — показую я на перший пакунок, загорнутий у папір. — А тут картопля нам на вечерю. А це светр щойно забрала з ремонту.

— Ное heet je?*

Він хоче знати моє ім'я і вжив для цього розмовну форму — так упевнений у собі хлопець на вечірці говорив би з дівчиною з нерівними зубами. Це добре, краще нехай цікавиться мною, а не вмістом пакунків у мене в кошику.

— Ханнеке Баккер, — я могла б збрехати, але в цьому немає сенсу, адже всі тепер зобов'язані носити із собою документи. — А вас як звати, солдате?

При слові «солдат» він розпрямляє плечі. Молоді солдати досі в захваті від того, що носять форму. При цьому я помічаю, що в нього на шиї щось блиснуло.

— І що у вас у медальйоні?

Усмішка зникає з його обличчя, а рука хапається за кулон, що висить під комірцем. Він золотий, у формі серця. А всередині, мабуть, фотографія якоїсь кругловидої німкені, що обіцяла

* Як тебе звати? (голл.) — Тут і далі прим. пер.

вірно чекати його в Берліні. Питати таке було ризиковано, але досі мені щастило.

— Фото вашої матері? Мабуть, вона дуже вас любить, якщо подарувала таку гарну підвіску.

Він червоніє і ховає медальйон під накрохмалений комірець.

Але я не вгаваю.

— А може, сестри? Чи песика?

Треба не перестаратися з наїvnістю, а це не так і просто. Треба говорити достатньо наївно, щоб у нього не було причин розгніватись на мене, але при цьому достатньо надокучливо, щоб він передумав розпитувати мене, що я везу, і відпустив.

— Я вас раніше не бачила, — продовжує я. — Ви щодня стоїте на цій вулиці?

— Мені ніколи базікати з дурненькими дівчатами, як ти. Їдь додому, Ханнеке.

Я натискаю на педалі й рушаю. Ручки керма ледь тримтять. Більшість із того, що я говорила йому про пакунки, було правдою. У перших трьох справді книжка, светр і кілька картоплин. Але під картоплею лежать ще чотири палки ковбаси, куплених на талони померлого чоловіка, а під ковбасою — помади й лосьйони, куплені на талони іншого померлого, а під ними — ще цигарки й алкоголь, куплені за гроші, котрі містер Кроук, мій начальник, дав мені вранці саме для цього. Ніщо з цього не належить мені.

Більшість сказала б, що я промишляю на чорному ринку — незаконному підпільному обміну товарами. Я ж волію вважати себе шукачкою. Я шукаю і знаходжу товари. Додаткові пайки картоплі, м'яса, жиру. Раніше я ще могла дістати цукор і шоколад, але останнім часом їх поменшало, і мені тільки іноді щастить знайти їх. Я дістаю чай, бекон. Амстердамські багатії не втрачають кілограмів саме завдяки мені. Я дістаю те, що для нас стало недосяжним. Ну, якщо не знати, де шукати.

Шкода, що солдат не відповів на моє останнє запитання — про те, чи його поставили патрулювати цю вулицю. Бо якщо

він тепер щодня тут стоятиме, мені доведеться або поводитись із ним привітно, або змінити маршрут.

Цього ранку доставку починаю з міс Аккерман, котра живе з дідусем і бабусею біля музею, в одному зі старовинних будинків. Лосьйони й помади — це якраз для міс Аккерман. Минуло-го тижня були ще й парфуми. Вона — одна з небагатьох знайомих мені жінок, кому досі не байдуже до цих речей. Проте якось вона зізналась, що сподівається на те, що її хлопець зробить їй пропозицію до її наступного дня народження. Що ж, у людей бувають і дивніші причини витрачати гроші.

Міс Аккерман відчиняє двері — волосся в неї досі вологе, наркручене на шпильки. Мабуть, увечері побачення з Тео.

— Ханнеке! Заходь, я зараз сходжу по гаманець.

Вона завжди знаходить привід запросити мене в дім. Думаю, їй нудно сидіти тут увесь день з дідусем і бабусею, котрі говорять надто голосно й пахнуть капустою.

Усередині будинок захаращений і тъмяний. Крізь відчинені кухонні двері видно дідуся міс Аккерман, що сидить за столом.

— Хто там? — кричить він.

— Доставка, дідусю, — відповідає міс Аккерман через плече.

— Хто?

— Це *до мене*, — вона повертається і стишує голос. — Ханнеке, ти повинна мені допомогти. Увечері прийде Тео питати дозволу в дідуся й бабусі на те, щоб я переїхала в його квартиру. Мені треба вибрати, що одягнути. Зачекай тут, я покажу тобі варіанти.

Навряд чи існує якась сукня, що допомогла б їй отримати дозвіл дідуся й бабусі на спільне проживання з хлопцем до шлюбу. Хоча це буде не перший випадок, коли через війну молода пара нехтує традиціями.

Коли міс Аккерман повертається, я вдаю, що розглядаю ті дві сукні, що вона принесла, але насправді поглядаю на годинник на стіні. В мене немає часу на теревені. Сказавши, що краще одягнути сіру, я піднімаю вище пакунки, котрі тримала весь цей час.

— Це для вас. Будете перевіряти?

— Я впевнена, що там усе гаразд. Вип'єш кави?

Я навіть не питаю, чи кава натуральна. Бо єдиний спосіб отримати справжню каву — від мене, а я її сюди не привозила. Тож під кавою вона має на увазі або мелені жолуді, або цикорій. Ерзац-кава.

Друга причина, чому я не залишаюсь на каву, та сама, з якої я відмовляюсь називати міс Аккерман по імені, Ірене. Не хочу, щоб вона думала, що ми подруги. Бо не хочу, щоб вона думала, що якщо не зможе заплатити, то це не проблема.

— Не можу. Мені до обіду треба встигнути ще на одну адресу.

— Точно? Ти могла б тут і пообідати — я саме збираюсь готувати обід, — а потім ми вирішили б, яку зачіску мені зробити на вечір.

У мене дивні стосунки з клієнтами. Вони вважають мене подружкою. Думають, що нас об'єднує таємниця — ми ж разом робимо щось заборонене, незаконне.

— Я завжди обідаю вдома, з батьками, — відповідаю я.

— Звісно, Ханнеке, — їй стало незручно за свою наполегливість. — Тоді побачимось.

* * *

На вулиці хмарна й похмура амстердамська зима. Я іду на велосипеді вузькими заплутаними вуличками. Амстердам збудований на каналах. Голландія розташована низько, нижче рівня моря. Землероби, що багато століть тому заселили цю територію, розробили складну систему водних шляхів, щоб жителі не потонули в Північному морі. Мій старий вчитель історії, розповідаючи про цей період, любив повторювати одну популярну фразу: «Світ створив Бог, а Нідерланди створили голландці». Він говорив це з гордістю, але для мене ця фраза звучала радше як пересторога: «Не сподівайтесь, що хтось вас врятує. Ви тут зовсім самі».

За сімдесят п'ять кілометрів звідси на півден розташований Роттердам. Туди ще на початку окупації, що розпочалась